

Täysistunto

Torstai 7.5.2026 klo 16.00—21.47

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä

Hallituksen esitys HE 63/2026 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.08 **Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös tämä seuraava lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys koskee lapsen oikeuksien toteutumista. Lapsiin kohdistuvat rikokset ovat yhteiskuntamme kaikkein vakavimpia ilmiöitä, ja niiden selvittäminen edellyttää erityisosaamista, herkkyyttä ja ennen kaikkea lapsen edun asettamista kaiken toiminnan keskiöön.

Tämä hallituksen esitys koskee lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavia terveydenhuollon yksiköitä. Meillä toimii jo nykyisin jokaisen viiden yliopistollisen keskussairaalan yhteydessä tutkimusyksikkö, jossa poliisin pyynnöstä tehdään tutkimus epäillyn lapsen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämiseksi ja haitan arvioimiseksi. Yksiköiden toimintaa on kehitetty hankkeilla, joiden myötä yksiköiden tehtävät ovat kehittyneet, ja nyt ajantasaistamme lainsäädännön yksiköiden toimintaa tukemaan. Lakiuudistuksessa on kyse ennen kaikkea lasten oikeuksien vahvistamisesta ja viranomaisten välisen yhteistyön tehostamisesta.

Voimassa oleva laki lapsen kohdistuneen seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksen selvittämisen järjestämisestä korvattaisiin uudella lailla, joka vastaisi kansainvälisiä Barnahus-laatustandardeja. Barnahus-sana tulee islannin kielestä ja tarkoittaa suomeksi lasten taloa. Barnahus-mallin tarkoituksena on tehostaa lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseja sekä väkivaltaa kokeneiden lasten tukea ja hoitoa. Se on johtava lapsiystävällinen moniammatillisen viranomaisyhteistyön malli väkivallan uhriksi tai todistajaksi joutuneiden lasten auttamiseksi. Barnahus-mallin keskiössä on se, että viranomaiset tekevät yhteistyötä sen sijaan, että lasta kuormitettaisiin toistuvilla kuulemisilla.

Yksi keskeisimmistä uudistuksista tässä esityksessä olisikin moniammatillisen yhteistyön vakiinnuttaminen osaksi lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen selvittämistä. Yksiköt laatisivat yhteenvedon lapsen tilanteesta, ja yhteenvedoa voitaisiin käsitellä eri viranomais-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

ten: poliisin, syyttäjän, sosiaalihuollon ja yksikön asiantuntijoiden kesken. Poliisi voisi hyödyntää yhteenvetoa esimerkiksi arvioidessaan, onko lapsen tutkimiselle yksikössä tarvetta. Yksiköiden tehtävänä olisi antaa myös ensivaiheen psykososiaalista tukea yksikön asiakkaana oleville lapsille. Tavoitteena on löytää lapsen edun kannalta paras etenemistapa ja varmistaa, että jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen, hoidon ja suojelun. Lakimuuтокsella THL:n tehtäväksi puolestaan säädettäisiin ohjata toimintaa valtakunnallisesti, jotta lakia sovellettaisiin mahdollisimman yhdenmukaisesti eri puolilla Suomea ja lapsi saisi yksiköstä mahdollisimman laadukkaat palvelut asuinpaikastaan riippumatta.

Uuden lain soveltamisala ei myöskään kattaisi enää vain seksuaali- ja pahoinpitelyrikkoksia vaan myös muut rikokset. Tämä olisi perusteltua, sillä voimassa olevaa lakia on tulkittu niin, että vakavatkin rikokset, kuten ihmiskauppa ja vapaudenriisto, ovat jääneet sen ulkopuolelle. Uutta lakia voitaisiin soveltaa kaikkiin alle 18-vuotiaisiin, kun taas voimassa oleva laki koskee 16 vuotta täyttäneitä vain poikkeuksellisesti. Lisäksi yksiköt voisivat avustaa poliisia myös silloin, kun lapsi on rikoksen todistaja tai epäilty. Näissä tilanteissa lapsen psyykinen kuormitus voi olla yhtä suuri kuin silloin, jos lapsi on rikoksen uhri. Lisäksi yksiköiden tehtävät laajenisivat kattamaan myös joitain poikkeuksellisia perhesuhteiden ääritilanteita, joihin ei välttämättä liity rikosepäilyä, sillä yksiköiden tehtäväksi säädettäisiin kouluttaa ja tukea lapsenhuoltolain mukaisia olosuhdeselvityksiä tekeviä tahoja lapsen omien toivomusten ja mielipiteiden selvittämisessä.

Arvoisa puhemies! Esityksellä toteutettaisiin hallitusohjelman kirjausta, jonka mukaan lapsen kohdistuvan seksuaaliväkivallan tapauksissa varmistetaan lapsen edun mukainen tutkinta ja monialainen tuki eri viranomaisten yhteistyönä. Se on myös vastaus kansainvälisiin velvoitteisiimme, kuten Lanzaroten sopimukseen ja lapsen oikeuksien sopimukseen. Yksiköiden rinnalla olisi jatkossakin erillisrahoitus, jossa on huomioitu myös lain soveltamisalan laajennukset ja yksiköiden uudet tehtävät, eli myös tähän tärkeään lakiin on lisätty rahoitusta.

Kyse on erityislaatuaisesta tehtävästä, jolla pyritään varmistamaan lapsiin liittyvien rikosepäilyjen mahdollisimman tehokas ja laadukas selvittäminen sekä lapsen oikeuksien ja oikeusturvan toteutuminen. Kyse on siitä, millaisen suojan ja tuen me yhteiskuntana tarjoamme kaikkein haavoittuvimmille eli lapsille, jotka ovat joutuneet rikoksen tai äärimmäisen vaikean perhetilanteen keskelle. — Kiitos, arvoisa puhemies.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten puhujalistaan. Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

18.13 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Kun lapseen kohdistuu vakava rikosepäily, koko yhteiskunnan velvollisuus on toimia niin, että lapsen turvallisuus, hyvinvointi ja oikeusturva asetetaan kaiken keskiöön. Jokainen viranomaisprosessi, jokainen kuuleminen ja jokainen viive voi joko suojella lasta tai pahimmillaan lisätä hänen kuormaansa. Tästä lähtökohdasta käsin nyt käsiteltävä hallituksen esitys on äärimmäisen tärkeä. Sen ydin on lapsen etu. Se vakiinnuttaa islantilaistaustaisen Barnahus-mallin pysyväksi osaksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämistä. Kyse ei ole uudesta kokeilusta vaan hyväksi todetun toimintamallin juurruttamisesta osaksi normaalia viranomaistoimintaa. Sen vahvuus on siinä, että lapsen ei tarvitse kertoa kokemustaan yhä uudelleen eri viranomaisille vaan moniammatillinen yhteistyö kootaan lapsen ympärille. Näin vähennetään riskiä uudelleen traumatisoitumisille ja parannetaan samalla tutkinnan laatua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

Arvoisa puhemies! Erityisen tärkeänä pidän sitä, että lain soveltamisalaa laajennetaan koskemaan kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsi on lapsi myös täytettyään 16 vuotta, ja rikoksen vaikutukset voivat olla yhtä vakavia, joskus vielä vakavampia, iästä riippumatta. Lisäksi laki ei koske enää vain rikoksen uhreja vaan myös rikoksesta epäiltyjä lapsia ja lapsia, jotka joutuvat todistamaan esimerkiksi perheen sisäistä väkivaltaa. Tämä on merkittävä askel lasten kokonaisvaltaisemman suojelun suuntaan.

Esitys vastaa myös vakavaan ongelmaan, jonka moni lapsi ja perhe on aiemmin kohdannut. Se vastaa tilanteisiin, joissa viranomaisten välinen tiedonkulku on ollut hajanaista ja alueellisesti vaihtelevaa. Jatkossa lapsen tilanteesta voidaan laatia kokonaisarvio, jota käsitellään moniammatillisessa asiantuntijaryhmässä. Tämä mahdollistaa sen, että riskeihin puututaan ajoissa ja että lapsen turvallisuutta koskevat päätökset tehdään riittävän tiedon pohjalta.

Arvoisa puhemies! Lasten turvallisuus ei ole vain lakitekninen kysymys. On kysymys yhdestä yhteiskuntamme tärkeimmästä asiasta. Se on myös hoitoa ja tukea koskeva kysymys. Siksi on erityisen perusteltua, että yksiköiden tehtäviin kuuluu jatkossa myös ensivaiheen psykososiaalinen tuki lapselle ja hänen huoltajilleen. Rikosepäily on lapselle usein järkyttävä kokemus riippumatta siitä, miten tutkinta etenee. Nopeasti saatava ammattimainen tuki voi olla ratkaisevaa lapsen toipumisen ja turvallisuudentunteen kannalta. Pidän tärkeänä myös sitä, että esityksessä huomioidaan vaativat huoltoriitatilanteet. Kaikilla lasten kanssa työskentelevillä ei tällä hetkellä ole riittävää osaamista lapsen kuulemiseen tilanteessa, jossa perhetilanne on kuormittunut ja ristiriitainen. Se, että moniammatillista asiantuntemusta hyödynnetään myös näissä tilanteissa, vahvistaa lapsen oikeutta tulla kuulluksi turvallisella ja lapsiystävällisellä tavalla.

Arvoisa puhemies! Lasten suojelu väkivallalta ja hyväksikäytöltä on yhteiskunnan kovaa ydintä. Se vaatii paitsi lakeja myös rakenteita, resursseja ja osaamista. Tässä esityksessä on kyse investoinnista lasten turvallisuuteen, oikeusturvaan ja tulevaisuuteen. Se kertoo siitä, että lastensuojelu ei jää sanojen tasolle. Tämä esitys on askel kohti järjestelmää, jossa lapsen etu ei ole sivulauseessa vaan toiminnan lähtökohta. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa.

18.18 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Grahn-Laasoselle hallituksen esityksen 63 esittelystä. Tässä esityksessä uudistetaan säätelyä, joka koskee lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavia terveydenhuollon yksiköitä. Tavoitteena on ennen kaikkea turvata lapsen etu nykyistä paremmin. Nykyinen lainsäädäntö on ollut voimassa jo pitkään, ja toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi. Nyt säätelyä päivitetään vastaamaan tämän päivän tarpeita, kansainvälisiä velvoitteita sekä lapsiystävällisen oikeudenkäytön kehitystä.

Esityksen keskeinen vahvuus on moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen. Poliisi, terveydenhuolto, sosiaaliviranomaiset ja oikeusviranomaiset tekevät jatkossa entistä tiiviimpää yhteistyötä, jotta lapsi saa sekä oikeusturvan että tarvitsemansa tuen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla pyritään vähentämään lapsen kuormitusta rikosprosessin aikana. On myös tärkeää, että yksiköiden tehtäviä laajennetaan. Jatkossa tukea ja asiantuntemusta voidaan tarjota aiempaa kattavammin myös tilanteissa, joissa lapsi on rikoksen todistaja tai itse epäilty. Lisäksi ensivaiheen psykososiaalinen tuki lapselle ja hänen läheisilleen vahvistuu. Lapsiin kohdistuvien rikosten selvittämisessä on kyse kaikkein haa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

voittuvimmassa asemassa olevien suojelemisesta. Siksi on tärkeää, että viranomaisilla on käytössään yhtenäiset toimintamallit, riittävä osaaminen ja selkeä vastuunjako koko maassa. Tämä hallituksen esitys on askel kohti lapsiystävällisempää, tehokkaampaa ja inhimillisempää järjestelmää. Sen keskiössä on lapsen turvallisuus, oikeus tulla kuulluksi ja oikeus saada apua ajoissa.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä ei voi olla ajattelematta järkyttävää Auer-tapausta, jossa tutkinnan yhteydessä tapahtui käsittämättömiä virheitä lukematon määrä, ja koko prosessia, jonka kesto meni yli käsityskyvyn. Mikään raha ei ikinä korvaa tämän oikeusprosessin aiheuttamaa tuskaa ja menetyksiä asianomaisille. Uudistukselle on tarvetta, ja uudistuksia tarvitaan edelleen lasten suojelemiseksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Partanen.

18.22 Karoliina Partanen kok: Arvoisa puhemies, arvoisa ministeri! Käsittelemme tänään erittäin tärkeää hallituksen esitystä, jolla Barnahus-malli vakainaistetaan pysyväksi osaksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämistä Suomessa. Kyse ei ole vain hallinnollisesta uudistuksesta, vaan ennen kaikkea siitä, miten yhteiskunta kohtelee kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia lapsia silloin, kun he ovat kokeneet väkivaltaa, hyväksikäyttöä tai muuta vakavaa kaltoinkohtelua. Barnahus-mallin lähtökohta on yksinkertainen mutta silti erittäin tärkeä. Lapsen etu asetetaan aidosti kaiken toiminnan keskiöön. Sen sijaan, että lapsi ja perhe joutuisivat kulkemaan viranomaiselta toiselle ja kertomaan traumaattisen kokemuksensa yhä uudelleen, viranomaiset kokoavat osaamisensa yhteen lapsen ympärille. Poliisi, syyttäjä ja sosiaali- ja terveydenhuolto tekevät yhteistyötä niin, että lapsi saa sekä oikeusturvaa että tarvitsemaansa tukea mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Pidän erityisen tärkeänä sitä, että esityksessä soveltamisalaa laajennetaan merkittävästi. Jatkossa lain piiriin kuuluvat kaikki alle 18-vuotiaat, myös rikoksesta epäillyt lapset ja todistajat. Lisäksi toimintamallia sovelletaan aiempaa laajemmin erilaisiin rikoksiin, kuten ihmiskauppaan ja vapaudenriistoon. Tämä osoittaa, että ymmärrys lasten kokemasta väkivallasta ja haavoittuvuudesta on kehittynyt. Merkittävä uudistus on myös se, että yksiköt voivat jatkossa laatia riskinarviointia tukevia yhteenvetoja sekä tarjota ensivaiheen psykososiaalista tukea lapsille ja heidän huoltajilleen. Tämä vähentää tutkintaprosessin aiheuttamaa kuormitusta ja auttaa ehkäisemään lisätraumatisoitumista.

Pidän erityisen tärkeänä myös sitä, että yksiköt tukevat jatkossa myös lapsenhuoltolais- ja tarkoitettuja olosuhdeselvityksiä. Ehdotuksella vastattaisiin vaativia erotilanteita koskevan selvityksen havaintoon siitä, että kaikilla lasten kanssa työskentelevillä ei ole riittävää erityisosaamista lapsen asianmukaiseen kuulemiseen. Olosuhdeselvitysten tekeminen on vaativaa ja lapsen elämää voimakkaastikin tulevaisuudessa määrittävää. Tuomioistuimet eivät nimittäin juurikaan poikkea näistä olosuhdeselvitysten lopputuloksista, ja monesti riidat myös sovitaan tuomioistuimissa olosuhdeselvitysten ehdotusten mukaisesti. Tästä syystä on todella tärkeää, että olosuhdeselvittäjien osaaminen on lapsen edun mukaista.

Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että hallitus tuo nyt hankerahoituksella kehitetyn ja toimivaksi todetun mallin pysyväksi rakenteeksi. Samalla myös rahoitusta vahvistetaan. Tämä on konkreettinen investointi lasten turvallisuuteen, hyvinvointiin ja erityisesti oikeusturvaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

Haluan lopuksi todeta vielä sen, että yhteiskunnan sivistystä mitataan siinä, miten se suojelee lapsia. Tällä esityksellä Suomi ottaa tärkeän askeleen kohti järjestelmää, jossa lapsi kohdataan ennen kaikkea lapsena, ei prosessin kohteena. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Strandman.

18.25 Jaana Strandman ps: Arvoisa puhemies, kunnioitettu ministeri! Tämä hallituksen esitys uudesta laista on erittäin tärkeä uudistus lapsen oikeuksien ja turvallisuuden näkökulmasta. Esityksen keskiössä on lapsen etu, lapsiystävällisempi oikeusprosessi sekä viranomaisten nykyistä tiiviimpi yhteistyö tilanteissa, joissa lapsen kohdistuu väkivaltaa tai muuta vakavaa rikollisuutta.

Lapsiin kohdistuvalle väkivallalle kuuluu olla nollatoleranssi. Jokainen epäily on tutkittava tehokkaasti, nopeasti ja lapsen turvallisuus edellä. Esityksessä nykyinen laki uudistetaan vastaamaan paremmin tämän päivän tarpeita. Soveltamisala laajenee koskemaan myös muita rikoksia kuin seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksia. Lisäksi laki huomioi alle 18-vuotiaat rikoksesta epäillyt lapset sekä tilanteet, joissa lasta kuullaan rikoksen todistajana. Tämä vahvistaa lapsen oikeusturvaa kaikissa vaativissa tilanteissa.

Arvoisa rouva puhemies! Uudistuksen keskeinen osa on moniammatillinen yhteistyö. Poliisi, syyttäjä, sosiaali- ja terveydenhuolto sekä muut asiantuntijat kokoavat tietoa yhteen lapsen edun turvaamiseksi. Tarkoituksena on vähentää tilanteita, joissa lapsi joutuu kertomaan traumaattisista kokemuksistaan yhä uudelleen eri viranomaisille. Myös ensivaiheen psykososiaalinen tuki lapselle ja hänen läheisilleen on erittäin tärkeä osa kokonaisuutta. Kun apua saadaan nopeasti, voidaan ehkäistä ongelmien syvenemistä ja tukea lapsen toipumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Esitys vahvistaa lisäksi lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista väkivallan tunnistamisessa sekä lapsen kuulemiseen liittyvissä tilanteissa. Tämä parantaa viranomaisten valmiuksia toimia vaikeissa ja herkissä tapauksissa.

Yhteiskunnan velvollisuus on suojella lapsia tehokkaasti ja puuttua väkivaltaan määrätietoisesti. Kiitän ministeriä erittäin paljon tämän tärkeän asian valmistelusta ja tuomisesta eduskuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rintamäki.

18.28 Anne Rintamäki ps: Arvoisa puhemies, arvon ministeri! Käsittelemme hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä. Esityksessä ehdotetaan uutta lakia lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä. Laki kumoaisi aiemman, vuoden 2008 seri-lain. Lain soveltamisalaa laajennettaisiin siten, että se koskisi muitakin kuin seksuaali- ja pahoinpitelyrikoksia. Laki koskisi myös 16- ja 17-vuotiaita rikoksesta epäiltyjä lapsia sekä lapsitodistajia. Yksiköiden tehtäviin lisättäisiin taustatietoyhteenvedon laatiminen, moniammatillinen asiantuntijaryhmä, ensivaiheen psykososiaalinen tuki sekä koulutus ja tuki lapsen kuulemiseen huoltoriidoissa. THL:lle annettaisiin valtakunnallinen ohjaus-, kehittämis- ja seurantavastuu.

Arvoisa puhemies! Järjestämisvastuu säilyy yliopistollisten sairaaloiden yhteydessä toimivilla viidellä alueella: Helsinki, Kuopio, Oulu, Tampere, Turku. Ahvenanmaa kuuluu Turun vastuulle, ja Vaasassa toimii niin sanottu satelliittiyksikkö, joka on osa Turun OiP-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

sy-yksikköä. Yksiköiden tehtäviin kuuluvat taustatietoyhteenvedon laatiminen, lääketieteelliset ja oikeuslääketieteelliset tutkimukset, avustaminen lapsen kuulustelussa, lausunnon antaminen ja haitan arviointi, ensivaiheen psykososiaalinen tuki lapselle ja huoltajille, koulutus ja tuki lasten kanssa työskenteleville sekä olosuhdeselvitysten tekijöille lapsen mielipiteen selvittämisessä. Tämän lisäksi perustetaan moniammatillinen asiantuntijaryhmä, joka käsittelee yhteenvedon tietoja lapsen edun edistämiseksi. Tavoitteena on myös vakiinnuttaa kansallisessa Barnahus-hankkeessa tehty työ, ennen kaikkea moniammatillinen yhteistyö, pysyväksi osaksi OiPsy-yksiköiden toimintaa, jotka toimivat yliopistosairaaloitten yhteydessä mutta eivät ole osa tavanomaista terveydenhuollon toimintaa.

Arvoisa puhemies! Meillä täytyy olla suomalaisessa yhteiskunnassa nollatoleranssi lapsiin kohdistuvassa seksuaali- ja väkivaltarikollisuudessa. Tämä lakiesitys vahvistaa ja alleviivaa tätä viestiä. Jos kuitenkin sellaista pääsee tapahtumaan, on rikokset selvitettävä tehokkaasti ja joutuisasti. Se on ennen kaikkea rikoksen uhrin etu. On myös hyvä, että lain soveltamisalaa nyt laajennetaan, jotta sitä voidaan soveltaa muunkin tyyppisiin rikoksiin. Lausuntopalaute on ollut positiivista: lakiuudistus nähdään laajasti tarpeellisena ja oikeasuuntaisena. Esitystä on helppo myös minun poliisina kannattaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen.

18.31 **Mira Nieminen ps:** Arvoisa rouva puhemies ja kunnioitettu ministeri! Lapsiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalirikokset ovat kaikkein vakavimpia rikoksia yhteiskunnassamme. Jokainen tällainen karkea tapaus on liikaa ja haavoittaa lapsia koko elämän ajaksi. Siksi on äärettömän tärkeää, että viranomaisilla on käytössään toimivat, ajantasaiset ja lapsen etua aidosti turvaavat keinot rikosilmoitusten nopeaan ja laadukkaaseen selvittämiseen, vaikka itse tekoa ne eivät poistakaan.

Tämä käsiteltävänä oleva hallituksen esitys vastaa nyt tähän tarpeeseen. Esityksessä ehdotetaan kokonaan uutta lakia lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä ja samalla kumotaan nykyinen rajatumpi sääntely. Laki ei ole tekninen muutos itsestään, vaan perustaa Barnahus-toimintamalliin. Yhtenäinen rikosprosessissa on tärkeä edistysaskel valtakunnallisesti.

Pidän erityisen tärkeänä myös sitä, että lain soveltamisalaa laajennetaan kattamaan seksuaali- ja pahoinpitelyrikosten lisäksi myös muihin lapsen henkeen, terveyteen, vapauteen ja turvallisuuteen kohdistuviin vakaviin rikoksiin. Tämä mahdollistaa sen, että viranomaiset voivat puuttua lapsen tilanteeseen kokonaisvaltaisesti eikä apu riipu rikosnimikkeen kapeasta tulkinnasta. On hyvä lisätä näin harkintavaltaa ja mahdollisuuksia puuttua.

Olennaista on myös se, että lapsella tarkoitetaan selkeästi alle 18-vuotiasta henkilöä. Lisäksi lain piiriin tuodaan perustellusti tietyiltä osin myös rikoksesta epäillyt alaikäiset sekä lapsitodistajat. Tämä vahvistaa periaatetta, jonka mukaan jokaisella lapsella on oikeus ikänsä ja kehitystasonsa mukaiseen suojeluun rikosprosessin kaikissa vaiheissa.

Arvoisa puhemies! Esityksen tärkeässä keskiössä on moniammatillisen yhteistyön vahvistaminen. Lasten ja nuorten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköiden roolia selkeytetään ja niiden tehtäviä laajennetaan. Uutena keskeisenä elementtinä yksiköt laatisivat yhteenvedon lapsen tilanteeseen liittyvistä olennaisista tiedoista ja riskitekijöistä esitutkinta-viranomaisten päätöksenteon tueksi. Tämä auttaa arvioimaan paitsi tutkinnan kiireellisyyttä myös lapsen suojelun ja tukitoimien tarvetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

LASTA-seula ja tähän liittyvät palaverit ja muiden vastaavien toimintamallien tuominen osaksi lakitasoista sääntelyä on merkittävä askel myös lasten oikeusturvaan. Se parantaa viranomaisten tiedonvaihtoa, vähentää päällekkäistä työtä ja ennen kaikkea vähentää lapsen kuormitusta tilanteessa, jossa jokainen viivästys yleensä lisää haittaa. Tärkeää on myös se, että lapsi ja hänen perheensä saavat nopeasti psykososiaalista tukea. Esitys perustuu siihen ymmärrykseen, että rikosprosessi ei ole lapselle vain oikeudellinen kysymys, vaan siinä on kyse vakavasta kriisistä, jonka vaikutukset ovat pitkäkestoisia, ellei tukea ole saatavissa ajoissa.

Samalla meidän on huolehdittava tämän järjestelmän toimivuudesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle annettava valtakunnallinen ohjaus- ja kehittämismääräys on perusteltu, ja sen on näytävä ennen kaikkea käytännön työn tukena, yhtenäisinä toimintamalleina ja osaamisen vahvistamisena. Hallinnollista taakkaa ei tule lisätä kentälle.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi: Lapsiin kohdistuvassa väkivallassa ja hyväksikäytössä tarvitaan yhteiskunnalta selvää nollatoleranssia. Linjan on oltava selvä: rikokset on tutkittava nopeasti, ammattitaitoisesti ja lapsen etu edellä. Yksikään lapsi ei saa jäädä ilman suojaa, apua tai oikeutta. Siksi tämä hallituksen esitys on hyvin kannatettava. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi Laine-Nousimaa.

18.35 Hanna Laine-Nousimaa sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys lähtee oikeasta tavoitteesta: lapsen etu, lapsiystävällinen oikeusprosessi ja viranomaisten parempi yhteistyö. Nämä ovat asioita, joita meidän tulee vahvistaa. Katsoessamme esitystä lapsen oikeuksien näkökulmasta tarkemmin herää kuitenkin kysymyksiä.

Haluan nostaa esiin tärkeän kysymyksen: pysyykö erittäin oleellinen psyykkisen haitan arviointi edelleen yksiköiden tehtävissä? Mikäli psyykkistä haittaa ei arvioida rikoksen kohteeksi joutuneelta lapselta, on se suoraan lapsen oikeusturvaan osuva heikennys. Kun lapsi joutuu seksuaali- tai väkivaltarikoksen uhriksi, kyse ei ole vain rikoksen selvittämisestä. Kyse on siitä, mitä lapselle on tapahtunut ja millaiset seuraukset sillä on hänen elämänsä. Psyykkisen haitan arviointi on keskeinen väline kahdessa asiassa: ensinnäkin, jotta lapsi saa oikeanlaista hoitoa ja tukea toipumiseen, ja toiseksi, jotta lapsella on mahdollisuus saada oikeudenmukainen korvaus hänelle aiheutuneesta vahingosta. Jos tämä arviointi puuttuu, puuttuu myös pohja näille lapsen oikeuksille.

Arvoisa rouva puhemies! Nykytilanteessa lasten oikeusturva ei toteudu riittävästi. Haitan arviointia ei aina pyydetä, korvauksia ei haeta ja lausunnoissa on puutteita. Näillä puutteilla on suora vaikutus siihen, millaisia korvauksia tuomioistuimet määräävät tai määräävätkö lainkaan. Lain käsittelyssä on varmistettava lasten oikeusturvan toteutuminen. Lakiehdotus tällaisenaan rajaa käytännössä pois yksilölliset psyykkisen haitan arviot ja jättää tilalle yleisluontoiset teoreettiset lausunnot. Tällaiset lausunnot eivät riitä turvaamaan lapsen oikeutta vahingonkorvaukseen, eivätkä ne ohjaa lapsen hoitoa. Esityksessä ei turvata haitan arviointiin liittyvää konsultaatiota ja ohjausta. Tämä on erityisen huolestuttavaa, koska psyykkisen haitan arviointi on vaativaa asiantuntijatyötä. Jopa kokeneet ammattilaiset tarvitsevat siihen tukea. Samaan aikaan tiedämme, että esimerkiksi verkkovälitteiset seksuaalirikokset lisääntyvät. Ne asettavat aivan uusia vaatimuksia psyykkisen haitan arvioinneille. Näissä tilanteissa tarvitaan lisää osaamista ja tukea.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

Arvoisa rouva puhemies! On erittäin tärkeää huolehtia siitä, että meillä on riittävää ammatillista osaamista rikoksen uhriksi joutuneen lapsen tukemiseen ja auttamiseen sekä haittojen arviointiin. Osaamista on kehitetty, ja tuota kehitystyötä tulee jatkaa niin, että alueellinen tasa-arvo toteutuu.

Arvoisa rouva puhemies! Esitys sisältää myös hyviä elementtejä. Moniammatillinen yhteistyö vahvistuu, ja lapselle tarjottavaa psykososiaalista tukea kehitetään. Samalla pitää varmistaa myös se, että lapsen oikeutta oikeusturvaan ei heikennetä. Lapsi ei saa olla rikosprosessissa vain todiste, lapsi on oikeuksien haltija. Lakiesitystä on muutettava niin, että psyykkisen haitan arviointi, siihen liittyvä osaaminen, konsultointi ja tarvittaessa yksilölliset arviot on kirjattava selkeästi osaksi yksiköiden tehtäviä. Kyse on lopulta yksinkertaisesta asiasta: näemmekö me lapsen kokonaisuutena vai vain osana rikosprosessia. Lapsen oikeuksien näkökulmasta vastaus ei saa jäädä epäselväksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Rasinkangas.

18.39 Merja Rasinkangas ps: Arvoisa rouva puhemies, arvoisa ministeri! Käsittelemme tänään hallituksen esitystä, jossa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista terveydenhuollon yksiköistä. Kyse on ennen kaikkea siitä, miten yhteiskunta suojelee kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia lapsia, jotka ovat joutuneet väkivallan, hyväksikäytön tai muun vakavan rikosepäilyn kohteeksi. Esityksen keskeinen tavoite on lapsen edun vahvistaminen rikosprosessissa. Tämä on tärkeä ja kannatettava lähtökohta, sillä lapsen ei pidä joutua kokemaan järjestelmän hajanaisuutta ja toistuvia kuulusteluja ja tutkimuksia siksi, etteivät viranomaiset kykenisi toimimaan yhdessä. Kun poliisi, syyttäjä ja terveydenhuolto ja sosiaaliviranomaiset tekevät tiivistä moniammatillista yhteistyötä, voidaan sekä rikosten selvittämistä että lapsen hyvinvointia parantaa samanaikaisesti.

Arvoisa puhemies! Esityksessä huomioidaan myös kansainvälisesti tunnettu Barnahusmalli, jonka tavoitteena on lapsiystävällinen oikeusprosessi. Tämä on oikea suunta. Suomessa on jo olemassa vahvaa osaamista lasten oikeuspsykologian ja -psykiatrian yksiköissä, mutta toimintamalleja on tarpeen yhdenmukaistaa ja vahvistaa koko maassa. Lapsen saaman tuen ei tule riippua siitä, missä päin Suomea lapsi asuu. Pidän tärkeänä myös sitä, että esitys korostaa koulutuksen ja osaamisen merkitystä. Lapsiin kohdistuvan väkivallan tunnistaminen on usein vaikeaa. Siksi tarvitaan jatkuvaa koulutusta varhaiskasvatuksessa, kouluissa, sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä rikosprosessin eri vaiheissa toimiville ammattilaisille. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että yksiköillä on aidosti riittävät resurssit tehtäviensä hoitamiseen. Hyvät tavoitteet eivät toteudu ilman osaavaa henkilöstöä, toimivia palveluketjuja ja riittävää rahoitusta. On tärkeää, ettei lapsiin kohdistuvien rikosepäilyjen käsittely viivästy resurssipulan vuoksi.

Arvoisa puhemies! Lapsiin kohdistuva väkivalta jättää syviä jälkiä. Siksi yhteiskunnan velvollisuus on toimia nopeasti, inhimillisesti ja ammattitaitoisesti. Tämä hallituksen esitys on askel oikeaan suuntaan kohti järjestelmää, jossa lapsen turvallisuus ja oikeusturva ja hyvinvointi asetetaan aidosti etusijalle. Kiitos tästä esityksestä.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Niemi, ja sen jälkeen ministerillä vielä puheenvuoro.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 47/2026 vp

18.42 **Veijo Niemi ps:** Arvoisa rouva puhemies, arvoisa ministeri! Kuten on jo havaittavissa, tärkeästä asiasta puhutaan: perussuomalaisten kaikki poliisitaustaiset jäsenet ovat nyt pitäneet puheenvuoron tästä asiasta. Voin hyvin ymmärtää sen, ja itsekin poliisitaustaisena ymmärrän sen, kuinka tärkeästä asiasta on kyse. Olin aikaisemmin Pirkanmaalla Tampereella ennaltaestävässä ryhmässä poliisissa, ja oli jatkuvia yhteydenpitoja sosiaaliviranomaisiin, terveysterviranomaisiin. Jos me nyt saamme todella tähän sellaisen muutoksen aikaiseksi, että tämä moniviranomaistoiminta toimii, tämä on aivan ehdottoman tärkeä asia lasten kannalta. Tämä yhteiskunta ei kaipaa yhtäkään Jammu Siltavuorta taikka tällaisia tyyppisiä, jotka pienen pojan hengen vievät höyrymopilla polttamalla, eikä yhteiskunta puutu. Nyt jos siihen puututaan oikeasti, minä toivon, että yhtäkään tällaista tapausta ei enää Suomen historiassa tule. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten ministeri, kolme minuuttia.

18.43 **Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen:** Kiitoksia, arvoisa puhemies! Kiitos edustajille. Tässä salissa oli tämän käsittelyn aikana erittäin paljon ammattitaitoa asian käsittelyyn, ammattitautaa ja -koulutusta arvioida tämän lain merkitystä ja tärkeyttä, ja myös paljon yksimielisyyttä siitä, että jos jotain, niin Suomessa lasten oikeuksia halutaan vahvistaa. Lapsiin kohdistuvat rikokset ovat niin niitä rikoksia, jotka itse ajattelen olevan kaikkein vakavimpia, ja kun lapsi on haavoittuvassa asemassa, niin on oikein rakentaa malli, jossa lapsi on keskiössä ja hänen ympärilleen kootaan paras asiantuntemus arvioimaan lapsen tilannetta, kuulemaan lasta ja arvioimaan, mikä on hänen parhaakseen vakavassa rikosepäilyssä tai erittäin vaikeassa elämäntilanteessa ja perhetilanteessa.

Tämän ideana on nimenomaan se, että tämä yhteistyö olisi moniammatillista, että siinä tulisivat huomioiduksi poliisin ja syyttäjän näkökulmat mutta myös sosiaalihuollon ja terveydenhuollon ammatillinen osaaminen. Nämä erityisyksiköt toimivat Suomessa jo — se on ollut hankepohjaista, ja sitä on kehitetty vuosia — mutta nyt se tuodaan pysyvästi lakiin ja myös vahvistetaan sitä lisärahoituksella. Samoin tuodaan sitten myös uusia tehtäviä. Kun tämä tähän asti on kattanut vakavimmat seksuaali- ja väkivaltarikokset, jotka kohdistuvat lapsiin, niin jatkossa rikostyyppistä riippumatta, kun tarve on, tämä yksikkö toimii ja konsultoi sitten myös muita lasten asiaa hoitavia tahoja ja tarjoaa sitä osaamista keskitetysti. Nämä tapaukset voivat olla verrattain harvinaisia, ja on tosiasia se, ettei kaikilla ammatillisilla ole riittäviä valmiuksia lapsen kuulemiseen tai lapsen edun tunnistamiseen.

Tämä on tärkeä lakiesitys, ja kiitän siitä, että se sai eduskunnasta paljon tukea jo lähetekeskustelussa. Edustaja Laine-Nousimaan esiin nostama psyykkisen haitan arviointi voidaan varmasti käydä yhteistyössä läpi myös tuossa valiokuntakäsittelyn aikana ja tehdä sitten tarvittavat johtopäätökset, onko tätä lakia syytä vielä joiltain osin tulevaisuudessa tai valiokuntakäsittelyn aikana vahvistaa. Selvitämme sitä mielellämme, ja tuomme myös ministeriön asiantuntemuksen valiokunnan ja eduskunnan käyttöön.

Kiitoksia tästä keskustelusta, jatketaan yhdessä lapsen puolella.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysterviranomaisiin, jolle hallintovalioikunnan on annettava lausunto.